

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՅԵՐ

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԵՏՔԸ

ՆԱՅԻԶՄ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ազգ. Ընկերվարական գաղափարաբանութեան դրական կողմը երեք կառուցողական գաղափարներ կը խտացնէ իր մէջ: Առաջինը ազգի ըմբռնումն է իրրեկ կենսաբանական բնական միութիւն: Համայնքը, ազգին հաւաքականութիւնը, այն ազնուական կրանիդն է որմէ Հիթլէր ուզեց կերտել իր պետութեան հաստատուն ձեւը: Ժողովուրդը, «ազգը ինքնին», Հիթլէրի բառերով, «աղբիւրն է բոլոր զօրութեանց»: ազգի հանգէպ այս սէրը կրնայ վստահութիւն տալ իրեն՝ ըլլալով աւելի զօրաւոր շարժառիթ մը իր գործերուն, քան անձնական փառասիրութիւնն ու բռնատիրական տենչը: Հիթլէր՝ ժողովուրդի զաւակը՝ նախապէս իջած է ժողովուրդի ֆառուստեան մայրերուն մէջ, լսած է անոնց ծագման, կենսունակութեան, և ազգային միութեան փառաւոր երազներուն հրաշապատում պատմութիւնները: Ազգ. Ընկերվարական միթոսը կը ծնի այսպիսի լուռ խօսակցութեան մը մէջ խորհրդաւոր կեանքի հիմնադիրներուն հետ, ներքին նախատիպերու որոնք կը գործեն, կը խմորուին արթնցող նոր սերունդի մը ենթադիտակցութեան մէջ: Ազգային ճակատագիրը կերտող այս ներքին ուժերու վրայ հիմնուած հաւատքը առաջնորդող սկզբունքը եղաւ Հիթլէրի՝ «քնաշրջիկի ապահովութեամբ» մը: Բայց, զանգուածներու խորհրդաւոր ներքին ուժերուն վրայ դրուած այս վստահութիւնը, չի հաւատար գանգուածներու իմաստութեան: «Ամէն բան ժողովուրդէն, ամէն բան ժողովուրդին համար, բայց ոչ ժողովուրդով»: այս բանաձեւը, խորունկ համոզումը եղաւ Հիթլէրի որ համարձակութիւն տուաւ իրեն միացնելու ազգի մը գաղափարական ըղձանք — պատկերը, զանգուածներու հանգէպ տա-

ծուած իրական արհամարհանքի մը հետ: Զանգուածները անկարող են ինքնակառավարման, պէտք ունին առաջնորդի մը, իրենց ներքին ենթագիտակից ուժերուն խորհրդանիշ և զօրաւոր արտայայտիչի մը, որ կը գործէ քնացող ցեղի մը ստեղծագործ գիշերուն մէջ, և որ գիտակից է «Աստուծոյ մէ իր վրայ դրուած» եզական պատասխանատուութեան, որ ներշնչում ու կարողութիւն կուտայ իրեն գործելու միասնաբար «Աստուծոյ շնորհիւ», իրրեկ փոխանորդը աստուածային ստեղծագործ ուժերուն և իրրեկ թարգմանն ու ներկայացուցիչը լուծ և ահաբեկած ազգի մը:

Ամբողջ ազգի մը, այնքան երկար ճշնուած յոյսերէն և փափաքներէն յառաջ եկաւ, զարգացաւ, առաջնորդութեան փիլիսոփայութիւն մը, որ կը հաւատայ իր գերմարդկային ճակատագրին, անոր հերոսին և մեռիային:

Ազգ. Ընկերվարական գաղափարաբանութեան դրական երկրորդ յղացքն է իր ցեղային վարդապետութիւնը: Յեղը՝ իրականութեան արտաքին երեսն է, մինչ որ ինքնաքին երեսը. ցեղը՝ այն խորհրդաւոր ազնիւ է ուրկէ կեանքը սկիզբ կ'առնէ և կը հոսի. արդարեւ, «արիւնը, ինչպէս կ'էօթէ կ'ըսէր, ճշմարիտ հոսանքն է մըն է»: Արիւնի և ցեղի խորհրդաւոր յատկութիւնները, ազգի մը բոլոր բարձրագոյն արժէքներուն էական մասը կը կազմեն և ժողովուրդի մը աստիճանը կ'որոշեն, ուժերուն նուիրապետութեան մէջ, որով պատմութիւնը կը կերտուի: Ու պատմութիւնը մեկնել լոկ ցեղային — արեան — արժէքներով, միակողմանի է որքան զայն մեկնելը ողբական արժէքներով:

Պատմութեան կենսաբանական մեկնութիւնը, իրականին մէջ, Մարքսեան պատմական նիւթապաշտութեան մէկ փոփոխակն է լոկ, զոր կը մերժէ սակայն, բուն կերպով Ազգ. Ընկերվարութիւնը: Բայց, արիւնի ազնուութեան վրայ հիմնուած ցեղային վարդապետութեան այս նոր կենսաբանական գաղափարաբանութիւնը՝ իրեն համար ունեցաւ ճամբայ մը որ պատրաստուած էր Փրանսացի կոմս Կոպիւնոյի Տրիշի, Նիցշէի, Պերկսոնի կենսապաշտ իմաստասիրութեան և Լիւտվիկ Բլաւկի «կեանքի աւետա-

րանին» կողմէ, որոնք կեանքը կը հակադրեն իրեն գերագոյն սկզբունք մը՝ մտքին որ իր կարգին կ'ըլլայ կեանքին փոստրանման մէկ փայլը լոկ։ Եւ առանց իրաւունքի չէր որ Սաքս Շէլլըր իմաստասէրը, կը քննադատէր, Յեղափոխութենէն շատ առաջ, այս ըմբռնումը իրեն յայտնի նշան ոգիի անկարողութեան, հետեւաբար եւ որ բերդութեան, ոգիին՝ որ կը գործէ տիեզերքի կենսաբանական և թեկնիք յառաջդիմութեան մէջ։

Անտրամաբանական այս ուղղութիւնը որ ցոյց կուտայ հակա-բանական դիւային գետին մը իրականութեան, պատասխանատու է այն բարոյականի և օրէնադիտութեան յայտնի յեղափոխութեան համար, որ զուգահեռ կ'ընթանայ Գերմանիոյ քաղաքական յեղափոխութեան հետ։ Ազգի կեանքին ուժական տարրերը վարել յաւակնող ու է ձեական սկզբունք և ու է յղացական — կայական շրջանակ կը մերժուին իսպառ։ Բանդ, ուրացուած և մերժուած է։ Միթոսը՝ կրօնոսի նման իր զաւակները կ'ուտէ և կողոսը՝ կը պահուէր։ Ազգի մը կեանքին փրկիսփայլական արտայայտութիւնը չի կայանար բանապաշտութեան և գաղափարապաշտութեան մէջ, որ անցեալ դարու աւանդութիւնն էր, այլ խորհրդապաշտութեան մէջ, որ միշտ եղած է միութարութիւնը և փորձութիւնը քայքայուող ու քառասկերպ մտայնութեան մը ժամանակին։

Ազգ. Ընկերվարութեան ցեղային գաղափարաբանութիւնը, ինչպէս նաև իր պետական ամբողջապաշտ ըմբռնումը, այն իրական ջերմանոցն է ուր Եկեղեցւոյ և Պետութեան պայքարին ամենէն վտանգաւոր սերմերը կ'աճին։

Ազգ. Ընկերվարութեան, պետական գաղափարաբանութիւնը երրորդ կառուցողական տարրն է՝ Գերման Յեղափոխութիւն։ Ըստ Հեկելի, պետութիւնը՝ գերագոյն մարմնաւորութիւնն է քիւզերական Բանականութեան, և տրուած ըլլալով Աստուծոյ մասին իր ունեցած գաղափարը, կ'արտօնէ մեկ ըսելու թէ Պետութիւնը Աստուծոյ մարմնաւորութիւնն իսկ է։ մինչ՝ Ազգ. Ընկերվարութեան համար, Պետութիւնը գերազույն մարմնաւորութիւնն է Ազգին, ազգը առնուած իր

թանձրացեալ իրականութիւն։ Ինչպէս որ ազգը կազմուած է միևնոյն հասարակաց արիւնով, Ազգ. Ընկերվարական Պետութիւնն ալ զուտ Գերման ազգութեան գերմանական ցեղային պետութիւնն է։ Պետութիւնը քաղաքական իսկութիւնն է ազգին, այսինքն՝ ժողովուրդի լաւագոյն ներքին ուժերուն բիւրեղացումը, ան ինքն իր մէջ վախճան մը չէ, ինչպէս է Ֆաշիզմի համար, այլ միջոց մը՝ վախճանի մը համար, որ է ստեղծումն և պահպանումը միևնոյն կաղապարի հոգեբանական հասարակութեան մը, և ֆիզիքական անհատներու, Հետեւաբար Պետութիւնը բնագանցական, բայց միևնոյն առեն շատ իրական, թանձրացեալ իրականութիւն մըն է։ Անհատները իրաւունք ունին ապրելու միմիայն այս միտակ ամբողջութեան յարաբերաբար և որուն իրենք զիրենք միշտ պէտք է ըստորագասեն։ Արգարե, Նացի ըմբռնումով, հասարակութեան լոկ իրաւունքները կան և ոչ անհատներու։ Այս ձեւ Պետութիւնը կը պահանջէ ազգի արտաքին և ներքին ուժերուն ամբողջական հսկողութիւնը. անոր իրաւասութիւնը կը տարածուի հանրային և անհատական կեանքի բոլոր երեսներուն վրայ. ան՝ ամբողջապաշտ է, եզր մը՝ զոր պէտք է չփոխել բացարձակին հետ. ամբողջապաշտ կը նշանակէ ամէն ինչ իր մէջ առնող, նոյնիսկ մարդու անհատական ներաշխարհը. պետական ուժը հետեւաբար, ազգային, ամբողջապաշտ, և հեղինակուոր է. չկայ ազգային կեանքի մէջ երես մը որ չիյնայ անոր հսկողութեան և օրէնքին տակ. տնտեսական, կրթական, կրօնական, մշակութային. ազգային կեանքը իր բոլոր երեսներուն մէջ անոր իշխանութեան տակ է։

Պետութեան այս նոր ըմբռնումը, անշուշտ կ'առաջնորդէ օրէնքը ըմբռնելու կերպին մէջ յեղափոխութեան մը, որ կրնայ հեռունները տանող հետեւանքներ ունենալ Եկեղեցւոյ և Պետութեան յարաբերութեան համար. ըստ որում, Ազգը և իր շահերը վեր կը նկատուին ամէն օրէնքէ, և գաշինքները չյարգելն իսկ այս սկզբունքով «արգար» կը սեպուի։ Այս կերպ ըմբռնուած պետութեան մը ներկայացուցիչն ու պաշտպանն է Ազգ. Ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Կուսակցութիւնը հրամաններ կուտայ յանուն Ազգին. ան ուղեղն է Պետու-

թեան. անոր պարտականութիւնն է պաշտպանել Գերման ժողովուրդին իրաւունքները. իր ծրագիրը, երկաթէ օրէնքն է Գերման Պետութեան. Պետութիւնը կ'աշխատի կուսակցութեան և ժողովուրդի միջև իբրև զործիք մը. երրորդ Ռայխի պաշտօնէութիւնը, հետևաբար պատասխանատու է կուսակցութեան և անոր ծրագրին. վերջնական որոշումները կը պատկանին կուսակցութեան. իրականին մէջ սակայն, կուսակցութիւն և Պետութիւն նոյն են, և Պետական հեղինակութիւնը կեդրոնացած է Առաջնորդին — Führer — ձեռքին մէջ, և վերջապէս Ֆիւրեր՝ Պետութիւնն իսկ է և աւելի իրաւունք ունի ըսելու քան էսել ժԴ., թէ «Ե՛ս եմ Պետութիւնը»։ Այս իրողութիւնը արտայայտուած է յատուկ տեսութեամբ մը և կամ նոյնինքն սառալնորդութեան փիլիսոփայութեամբը։ «Առաջնորդի» այս սկզբունքը, հանրային կեանքէն ներս, բոլոր մըն է Բարլամէնթարիզմի դէմ, որ ըստ Նացի տեսութեան, առաջնորդեց Ռամկավարութեան ձախողանքին. որովհետև ըստ Հիթլէրի Ռամկավարութիւն կը նշանակէ իշխանութիւնը մեծամասնութեան մը, ինչ որ կ'ենթադրէ նկատման փոքրամասնութեան մը, որ կ'առաջնորդէ դժբախտութեան և կ'անգամաւուծէ գործունէութիւնը։ Հիթլէր մեծամասնութեան տեղ կը դնէ անձնաւորութիւնը. Ռամկավարութեան մէջ, կ'ըսեն Նացիները, անհատը զերծ է պատասխանատուութենէն։ Հիթլէր իր վրայ կ'առնէ ահաւոր պատասխանատուութիւնը առաջնորդին, պատասխանատու միայն Աստուծոյ և իր խղճմանքին առջև։

Պետութիւնը կառուցուած է ոչ թէ վարէն, այսինքն՝ անհատներու ընկերային դաշինքի մը խարխիւին վրայ, այլ վերէն, Առաջնորդի կամեն և պատասխանատուութեան, Առաջնորդի՝ որ կը միացնէ իր անձին մէջ օրենսդիր և գործադիր իշխանութիւնները։ «Ինչ որ Առաջնորդը կը կամենայ՝ պիտի կատարուի»։ «Անոր կամքը մեր օրէնքն է» կ'ըսէր Կէօրինկ. Խորհրդարանը ոչ թէ ներկայացուցչական այլ խորհրդատու մարմին մըն է լոկ։ Մէյ մը որ Պետութեան և կուսակցութեան նոյնութիւնը ընդունուեցաւ, Եկեղեցին՝ Պետութեան հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ զիտակից

պարտի ըլլալ ըստ Հիթլէրի, այն իրողութեան թէ ինք զիմացը կը գտնուի ոչ թէ պարզապէս պետական չէզոք ուժի մը կամ քաղաքական վարչապետութեան մը, այլ կազմակերպուած մարմին մը որ ունի իրեն յատուկ աշխարհահայեացք և քաղաքական որոշ կամք ու փիլիսոփայութիւն։

Ազգ. Ընկերավարութեան էթսը հիմնուած է սա սկզբունքի վրայ. հասարակաց բարօրութիւնը անհատական բարօրութենէն գերիվեր է. Ազգ. Ընկերավարութեան բարոյականութիւնը կոչ կ'ընէ մարդուն հերոսական յատկութիւններուն. ճիշդ, ինքնակերտում, զոհողութիւն, պատիւ, հպարտութիւն և կարգապահութիւն։ Ռոգէնպէրկ, Նացիզմի տեսաբանը, կ'ատէ քրիստոնեայ առաքինութիւնները սիրոյ, խոնարհութեան, գութի, անձնուրացման, իբրև մարդասիրական բանտ, իբր տկարի առաքինութիւններ, զորս կը համարի պտտճառ այն մշտական փորձութեան որ զօրաւորը կ'ունենայ գործածելու տկարը իր նպատակներուն համար։ Ալֆրէտ Պատմէր, Հիթլէրիզմի իմաստասէրը, կը փառաբանէ բրտական ընդհ. սպայակոյտի զինուորական փիլիսոփայութիւնը ժժ. դարու, որ հերոսութեան և քաջութեան զպրոց մը եղած է գերման կայսերապաշտութեան։ «Սրէնքը այն է որ կը ծառայէ ազգային շահերուն»։ այս նոր ըմբռման հակա-բանաւորութիւնը կանխուած էր Նիցշէի, Տրիշի, Քլաի և ուրիշներու փիլիսոփայութեամբ, որոնք կը հակադրեն փորձառութեան, բնազդի, կենսունակութեան իմաստութիւնը՝ տրամախոհական մտածումի և բանական օրէնքներու ճանաչողութեան։

Այս ըմբռնումով, Ազգ. Ընկերավարութիւնը մէկ կողմ կը դնէ Քանդեան բանապաշտութիւնը և Նախկին գերման քաղաքարապաշտութեան ըմբռնումները։

Ազգ. Ընկերավարութեան կրօնական երեսը, պէտք ունի մասնաւոր ուշադրութեան։ Նախկին վայմարեան Հանրապետութիւնը չունէր կրօնական ունէ շահագրգռութիւն, ու կը ջատագովէր Եկեղեցւոյ և Պետութեան բաժանումը. իրողութիւնը այսպէս ըլլալով հանդերձ, նախկին Հանրապետութիւնը, յաճախ չէր ծածկեր իր հակակրօնութիւնը Եկեղեցւոյ հանդէպ որ ակնյայտնի եղաւ, պատերազմէն վերջ մանաւանդ

կազմուած Թուրքիոյի և Պրուսիոյի ընկեր-
վարական պետութեանց օրով: Մինչ, Ազգ.
Ընկերվարութիւնը հրաժարեցաւ եկեղեցւոյ
հանգէպ այդ անտարբեր չէղօքութեան գիր-
քէն: Նորակազմ պետութիւնը «քրիստոն-
եայ պետութիւն» չէր հին դարերու իմաս-
տով, և Հիթլէր ու իր Կոստակցութիւնը
յայտարարեցին թէ իրենք կը կանգնին «դը-
րական քրիստոնէութեան» մը գետնին վը-
րայ, առանց իրենք գիրենք կապելու այս
կամ այն որոշ դաւանութեան, թէ՛ իրենք
կ'ատեն Պոլշեակեան հակակրօնական ահա-
բեկչութիւնը, բայց միւս կողմէ ալ, կրօ-
նական դատարարութիւնը չեն կրնար նը-
կատել անհատական նախաձեռնութիւն կամ
օխոյճմատնքի» գործ մը, ինչպէս է պա-
րագան Միացեալ Նահանգներու, ուր փոր-
ձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ անհատական
կրօնական ազատութիւնը կ'առաջնորդէ կրօ-
նական և մշակութային ուժացման, թէ մի-
լիոնաւոր մանուկներ և չափահասներ չու-
նին քրիստոնէական կենցաղի և պատմու-
թեան ամենէն պարզ ծանօթութիւնն ան-
գամ և ուր Պետութիւնը կը տառապի քա-
ղաքացիներու բարոյական կրթութեան պա-
կասէն: Ազգ. Ընկերվարութեան գաղափա-
րաբանութիւնը կը ճանչնայ կրօնքին մօա-
կութային արժէքը և կը գնահատէ քրիս-
տոնէական եկեղեցւոյ բարոյական ազդե-
ցութիւնը, բարձրացնելու համար բարոյա-
կան մակարդակը ազգին և միաւորելու ա-
նոր մէջ գտնուող ներքին պառակտող ձրգ-
տումները: Հիթլէր անձամբ, քանիցս յայ-
տարարած է թէ ինք կը հաւատայ դրական
քրիստոնէութեան կրօնական և բարոյական
արժէքներուն եւ թէ «ինք կը փափաքի
պաշտպանելու երկու մեծ քրիստոնէական
դաւանութիւնները — Կաթոլիկ և Բողոքա-
կան — իրենց իրաւունքներուն մէջ, ար-
գիլելու՝ ու է միջամտութիւն անոնց վար-
դապետութեան մէջ եւ վերահաստատելու
ներդաշնակութիւնը անոնց պարտականու-
թիւններուն եւ Պետութեան պահանջքնե-
րուն եւ ըմբռնումներուն միջեւ»:

Հայերիս Հիմէր, Ազգ. Ընկերվարու-
թեան ընտրանիէն մին, գերման գիւղացի-
ներու հաւաքոյթի մը առջև խօսելով, Գեր-
ման Նացի հանգանակէն կտոր մը մէջ կը
բերէ, ըստ որուն այն հարցման թէ «դուն
կը հաւատաս Սատուծոյ», կը պատասխան-

ուի թէ «այո՛, կը հաւատամ, և կը կար-
ծեմ թէ ով որ չի հաւատար, ա՛ն ինքզինք
խաբող մըն է, ապուշ մը, որ կը տառապի
մեծամտութեան եւ մեր գործին յարմար
չէ»: Իսկ Կէրրլ Նախարարը, քայլ մըն
ալ առաջ կ'երթայ և կ'ըսէ թէ կրօնական
հաւատք մը հիմն է Պետութեան: Հետեւա-
բար, «քրիստոնէական կրօնքը» որոշ եւ
ընդունուած տեղ մը կը դրուէ Նացի գա-
ղափարաբանութեան մէջ, եւ Պետութիւնը
կը փափաքի սերտ յարաբերութեան կրօնքի
եւ մշակոյթի միջեւ, բայց չի կրնար ան
հաւատաքնելի դեր ստանձնել կամ ի նը-
պաստ ու է պատմական եկեղեցիի վճռել-
բարեկամարար կը նայի կրօնքին վրայ, բայց
չէղօք կը մնայ կրօնքի դանազան դաւա-
նութեանց տարբերութեան նկատմամբ. կը
պաշտպանէ, գէթ սկզբունքով, քրիստո-
նէութիւնը իբր ամբողջութիւն մը, բայց
ազատ կը ձգէ իւրաքանչիւրը իր դաւանա-
բանական նախընտրութեանց մէջ: Հիթլէր
իւր իմ պայմարը գրքին մէջ, Պետութեան
մասին խօսած ատեն թէ և կրօնքի յիշատա-
կութիւնը չըներ, բայց զայն բաց կը պահէ
կրօնական և բարոյական բարձրագոյն ար-
ժէքներու ազդեցութեանց, և ուրիշ յայ-
տարարութիւններ կը հրաւիրեն եկեղեցի-
ները գործակցելու Պետութեան հետ ազ-
գային ազատ մշակոյթի մը զարգացման
գործին մէջ. երկու դաւանութիւններն ալ
— Կաթոլիկ և Բողոքական — հաւաստա-
պէս գնահատուած են Հիթլէրէն «իբր մե-
ծապէս կարեւոր օժանդակներ մեր ազգու-
թեան պահպանման»: Պետութիւնը հակա-
ռակ իր կրօնական ներողամտութեան, ան-
աստուած շարժումը կը նկատէ հանրային
թշնամի մը, մինչ եկեղեցւոյ մէջ կը տեսնէ
«Պետութեան բարի ընկեր մը»:

Հիթլէր տարբերութիւն կը գնէ կրօնա-
կան բարեկարգութեան մը՝ որ պետական
գործէ դուրս կ'իյնայ, և քաղաքական վե-
րակազմութեան մը միջև, ազգի մը բար-
ձրագոյն աւանդական արժէքներու հաստ-
րակաց հաւատքին վրայ հիմնուած:

Ազգային և ցեղային մշակոյթ մը բար-
ձրագոյն նպատակն է Ազգ. Ընկերվարա-
կան գաղափարաբանութեան. համադրու-
թիւն մը ընդմէջ ազգային մշակութային
քաղաքականութեան և ազգային կրօնքի
մը որ կը նկատուի իբր օգտակար միջոց այդ

վախճանին: Հիթլերի բառերով, կրօնքին ճշմարիտ նշանակութիւնն է օգնել փրկելու համար մարդկային ապրող գոյացութիւնը, որ ժողովուրդն — volk — իսկ է: Կրօնքը հետեւաբար, միջոց մըն է վախճանի մը և ոչ թէ վախճան մը ինքնին: Հիթլեր վերջերս բանաձեւեց հայրենասիրական հանգանակ մը, ազգին նկատմամբ ունեցած իր հաւատքին. «Դերմանացի մըն եմ, կը հաւատամ իմ ժողովուրդիս, կը հաւատամ անոր պատուին, ապագային, իրաւունքին, և ես կը պաշտպանեմ այդ իրաւունքը, կը պաշտպանեմ իր ազատութիւնը, և հետեւաբար լաւագոյն խաղաղութիւն մը, քան անցեալինը, որ դժբախտութիւն և ատելութիւն բերաւ. կը հաւատամ ասոր և կը խոստովանիմ զայն յանուն իմ Ազգին, ամբողջ աշխարհի առջև»: Այս ձև հաւատքի խոստովանութիւնը լուսաբանութիւնն է կամ մեկնութիւնը իր դրական երեսնակութեանը մընութիւն: Այս նոր կրօնքին ուրուագիծը կը գտնենք Ռոզէնպէրկի Քաւնեբուրգ դարու միքը անուն գործին մէջ, որ ժամանակ մը Ազգ. Ընկերավարութեան աստուածաշունչը նկատուեցաւ, և որուն եզրակացութիւնները իբրեւ նացիզմի պաշտօնական վարդապետութիւններ չեն ընդունուած սակայն: Ըստ Ռոզէնպէրկի, այս նոր կրօնական գաղափարներու մարդաբանները եղան հնգիկ համաստուածեանները, յետոյ Մարկիոն, Մայսթէր Էկհարդ, Նիցչէ, և Բօլ տը Լակարդ: Համաստուածութիւն, միսիականութիւն և հիւսիսային ժողովուրդներու — Եւրոպայի — բնական կրօններու աւանդութիւնը, զլիսաւոր դիմագիծերն են ապագայի այս հաւատքին, որոնց ընդունելութեամբը հումաբի բարոյական մը պիտի սկսի: Դրական երեսնակութիւնը, զոր Ռոզէնպէրկ կը հակադրէ «հէական — սուրիական — Եւրոսկեան ծագում» ունեցող միսական քրիստոնէութեան, ի վերջոյ կրօնք մըն է որ կոչուած է փոխանակելու պատմական քրիստոնէութիւնը՝ գործնական նպատակներ ունեցող միստիքական աշխարհականութեամբ և բնապաշտութեամբ:

Ըստ այս առասպելին, պատմութեան մէջ գործող ուժերը ներքին են, այսինքն, աբիւն, ցեղ, և հոգի. այդ ուժերը, ըստ Ռոզէնպէրկի, գերման աշխարհահայեացքի հիմքերն են՝ այս ուժերը մարդկութեան ճա-

կատագիրն են. պատմութիւնը «սկզբունքներու եւ գաղափարներու միջեւ մղուած պայքար մըն է, այլ տրամաթիկ պայքար մըն զանազան ցեղերու, անոնց արիւնին ու հոգիներուն»: Այս պայքարին մէջ երեան պիտի գայ ճշմարիտ աստուածութիւնը. այս ալն աստուածութիւնն է զոր Էկհարդ կը գտնէ իբր «կայծ» մը հոգիի անդիտակից խորքին մէջ ծագող, և զոր Բօլ տը Լակարդ կը նկատէ իբրեւ ազգի մը գործօն ստեղծագործ հանձարը. անիկա բնական մարդուն կրօնքն է, հակադրուած Քրիստոսով եղած աստուածային յայտնութեան:

Եթէ արդարեւ այս գաղափարները Ազգ. Ընկերավարութեան գաղափարաբանութեան էական տարրերն են, ինչ որ նացիները չեն քաշուիր խոստովանելէ, պայքարը իր և քրիստոնէական Եկեղեցւոյ միջև սկսած է արդէն, գաղափարաբանական հիմերու վէճին վրայ, որոնց արտայայտութիւններն են միայն Եկեղեցական օրէնսդրութիւնը եւ Եկեղեցական քաղաքականութիւնը: Ըստ Ազգ. Ընկերավարական առաջնորդներու, գերման պետական գաղափարաբանութիւնը և քրիստոնէական հաւատքը կրնան համաձայնիլ իրարու հետ, մինչ ըստ Եկեղեցւոյ, Եկեղեցի և Պետութիւն, իրապէս տարբեր աշխարհներ են, և երկուքին միջև կարծեցեալ համաձայնութիւնը դիւրին գործ չէ:

ԱՐԹՈՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(Շարունակելի)

ՀԱՒԱՏՔԻ ԵՒ ՄՍԱԾՄԱՆ ՅՈՒՔԵՐ

Պատերազմին կիրքը օրէ օր աւելի ամեհի կը դառնայ կեանքին մէջ, վասնզի Արէսի կուռքը, իր աբիւնոս զանր դրած է մարդոց հոգիին մէջ նոյն իսկ. ու աշխարհի նականագիրք վարելու կանչուածներուն մէջ շատ կան, որոնց սիրտերը մեյմէկ մեհեաններ են պատերազմի շատուածին:

«ԱՌԵՍԱՐԱՆԻ ԶԱՄԲԵՆ»

